

بررسی زیبایی‌شناختی نقاشی انقلاب اسلامی ایران و دفاع مقدس (نقاشی دهه‌ی ۶۰)

نویسنده

اسیر معظمی

دکتر ادهم خیرغام

(دانشیار دانشگاه تهران)

انتشارات فرهنگ

۱۳۹۹

سرشناسه : معظمی، امین، ۱۳۷۲-

عنوان و نام پدیدآور: بررسی زیبایی‌شناختی نقاشی انقلاب اسلامی ایران و دفاع مقدس (نقاشی دهه‌ی ۶۰)/نویسنده امین معظمی، ادهم ضرغام.

مشخصات نشر : تهران: فرهوش، ۱۳۹۸. مشخصات ظاهری : ۱۱۹ص.

شابک : ۵-۷۰۴-۴۹۵-۶۰۰-۹۷۸ وضعیت فهرست نویسی : فیا

موضوع : نقاشی -- ایران -- تاریخ Painting -- Iran -- History

موضوع : نقاشی -- ایران -- قرن ۱۴ Painting -- Iran -- 20th century

موضوع : هنر و معماری -- ایران -- تاریخ Art and architecture -- Iran -- History

شناسه افزوده : ضرغام، ادهم، ۱۳۳۷ -

رده بندی کنگره : ۷۷۲۸۰

رده بندی دیویی : ۷۰۵/۵۵

شماره کتابشناسی ملی : ۶۱۱۴۵۱

بررسی زیبایی‌شناختی نقاشی انقلاب اسلامی ایران و دفاع مقدس (نقاشی دهه‌ی ۶۰)
نویسنده: امین معظمی، دکتر ادهم ضرغام (دانشیار، دانشگاه تهران)

ناظر فنی: ساجده مرادی

صفحه آرا: اکرم ملک نژاد

طراح جلد: عاطفه انتظاری

نوبت چاپ: اول - بهار ۱۳۹۹

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۵-۷۰۴-۴۹۵-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۳۰۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص و محفوظ ناشر است

آدرس: میدان انقلاب - ضلع جنوب شرقی - ساختمان مترجمان - پلاک ۱۷ - طبقه ۱

انتشارات: ۰۹۱۰۷۸۹۲۷۴۷ - ۶۶۴۰۱۱۶۱ دبیرخانه: ۶۶۹۱۱۷۲۶ - ۶۶۴۰۶۳۰۹

www.farhooshpub.com

دورنگار: ۸۹۷۸۴۵۵۸

فهرست مطالب

۷.....	پیشگفتار
۹.....	فصل اول: کلیات و مفاهیم
۱۱.....	مقدمه
۱۲.....	بیان مسئله
۱۴.....	پیشینه داخلی
۱۹.....	پیشینه خارجی
۲۳.....	فصل دوم: مقدمه‌ای بر نقاشی دهه‌ی ۶۰
۲۵.....	زمینه‌های نقاشی ایران پیش از دهه‌ی ۶۰
۲۵.....	سکوت سقاخانه
۲۹.....	نقاشی خط
۳۴.....	مختصری از نشانه‌های نقاشی دهه‌ی ۶۰
۳۵.....	نقاشی جهان در دهه‌ی ۶۰ (میلادی دهه‌ی ۶۰ ه. ش.)
۳۵.....	جنبش‌های دهه‌ی ۶۰ و ۷۰ میلادی
۴۰.....	بازگشت به نقاشی (دهه‌ی ۸۰ میلادی)
۴۷.....	جمع‌بندی
۴۹.....	فصل سوم: مقدمه‌ای بر اجزای زیبایی‌شناختی و ساختار نقاشی
۵۱.....	مقدمه‌ای بر عناصر سازنده‌ی نقاشی
۵۲.....	خط
۵۴.....	شکل
۵۶.....	ارزش نور
۵۸.....	بافت
۵۹.....	رنگ
۶۲.....	فضا و پرسپکتیو
۶۵.....	جمع‌بندی
۶۷.....	فصل چهارم: بررسی نمونه‌ها
۶۹.....	بررسی نمونه‌ها و نمودارها

۶۹	.....	دسته‌بندی خط
۷۳	.....	دسته‌بندی شکل
۷۸	.....	دسته‌بندی ارزش نور
۸۴	.....	دسته‌بندی بافت
۸۸	.....	دسته‌بندی رنگ
۹۴	.....	دسته‌بندی فضا و پرسپکتیو
۹۸	.....	جمع‌بندی
۹۹	.....	فصل پنجم: نتیجه و خلاصه
۱۰۱	.....	مقدمه
۱۰۱	.....	نتایج توصیفی
۱۰۳	.....	تحلیل محتوایی
۱۰۳	.....	مقایسه با نقاشی قبل از ۶۰ ی
۱۰۴	.....	مقایسه با نقاشی جهان در دهه ۸۰ میلادی
۱۰۵	.....	آسیب‌شناسی و پیشنهاد
۱۰۹	.....	پیوست
۱۰۹	.....	فهرست آثار بررسی شده
۱۱۷	.....	فهرست منابع و مآخذ
۱۱۷	.....	منابع فارسی
۱۱۸	.....	منابع لاتین
۱۱۹	.....	فهرست منابع اینترنتی

پیشگفتار

با نزدیک شدن به انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ ه.ش. نقاشی ایران همچون سایر رسانه‌های هنری شروع به تحول کرد. هدف از این کتاب بررسی تاثیر انقلاب اسلامی و وقایع بارز بعد از آن همچون جنگ تحمیلی بر نقاشی ایران و مقایسه‌ی ساختار نقاشی این دوره با آثار پیش از انقلاب است. به این منظور در این کتاب، با توجه به مطالعات پژوهشگرانی همچون اوکویرک، ایتن، حلیمی و آیت‌اللهی در رابطه با عناصر ساختاری نقاشی، ابتدا این عناصر شناسایی و سپس چارچوبی برای بررسی آن‌ها در یک اثر نقاشی تدوین شده است. در ادامه با استفاده از این چارچوب در قالب جداول و نمودارها، ۱۳۵ اثر که بین سال‌های ۱۳۵۷ تا ۱۳۷۰ ه.ش. تحت عنوان جنبش نقاشی انقلاب در ایران خلاصه شده به عنوان یک نمونه بررسی و ویژگی‌های آنان به صورت آماری توصیف می‌شوند. در خلال این بررسی داده‌های آماری خام در مورد هر کدام از عناصر به دست می‌آیند که نشان می‌دهد نقاشان دهه ۶۰ ه.ش. ایران تمایلات واقع‌گرایانه برای بازنمایی انسان و شرایطش با استفاده از خطوط نهفته و منحنی، شکل‌های عینی و زیست‌سیمای بافت‌های شبیه‌سازی شده و پرسپکتیو یک‌نقطه‌ای، دمنقار یا ترکیبی از چند ژرف‌نمایی (ژرف‌نمایی شهودی) داشته‌اند. همچنین تمایلات نمادگرایی باعث شده در رنگ‌آمیزی آثار از رنگ‌آمیزی ذهنی که به واقعیت عینی وفادار نیست استفاده کنند این آثار نشان می‌دهند محبوب‌ترین نظام رنگ‌آمیزی نظام مکمل‌ها است و در بین مکمل‌های زرد و بنفش، قرمز و سبز و آبی و نارنجی، از مکمل قرمز و سبز بیشترین استفاده شده است. پس از توصیف وضعیت این داده‌ها در یک روش توصیفی-تحلیلی به تحلیل محتوایی نتایج پرداخته و حدس‌هایی در مورد وضعیت ارائه می‌شود. سپس نقاشی ایران در دهه‌های قبل از دهه ۶۰ ه.ش. با نقاشی در این دهه مقایسه شده تا تحولات زیبایی‌شناختی مشخص گردند. همچنین با مقایسه‌ای بین نقاشی دهه ۶۰ ه.ش. و نقاشی جهان در دهه ۸۰ میلادی به شباهت‌ها و تفاوت‌های آن‌ها اشاره می‌شود. در پایان به‌طور خلاصه به آسیب‌شناسی نقاشی در این دهه پرداخته شده و پیشنهاداتی برای آینده ارائه می‌گردد.